

מסורת הש"ס

(א) עירובין יז:ז (ב) מוספתא פ"ו ה"א, (ג) זבחים, (ד) וי"ט מ"ו, כ"מ כג: ד"ה בןאשפתא, (ה) נדרים ט: ע"ש, (ו) נגילת ט: י"א, (ז) ג"י הערוך מלפא אמר רב ששם ופקי בטיטא דנורא וביטרו לעיניה ערוך ערך בטע פ"ז, (ח) שבת לז, (י) צ"ע, (יא) סנה"ד ק"ז, (יב) תפנית דר"י, (יג) נקמן סב: סנהדרין עב:, (יד) ג"צ פ"א: ושם איתא א"ר חנן ב"ר אמר רב דכו' והסם מיימי ליה סהדי שאר מומרות שאמר בסם רב ע"ש, (טז) ש"ך לעיל קודם ד"ה ורמתי דיעא, (יז) סנהדרין עב:.

הגהות הגר"א

[א] גברא לבריותי, כ"ד ל"ו:

[ב] שם לבריותי, כ"ד ל"ו:

מוסף רש"י

נתקללו שכניה. מקללתם (שד"ח יח). נתברכו. מקללתם (שם). למורש קפור. וסם הולכות תחיות רעות ומחוקות מקומות הסמוכות לה' דלוי לרשע ואזי לשכנו (שם). למשכי כרם. ויטע שכניה, וטעה הוא לה שמכרם לעולם (שם). שיצא באוכלאס. שר על שםם יצוא (יבמות טו). שאם יזכה. לעולם הכה לנאום גדולמן על ישראל. יבחק. כמה הכינה גדולמן יותר על האומות מכשיו (דע"י ט). גל של עצמות. שמה, דלסם חמת נעשה גל של עצמות (סנהדרין פ). או: כמה שנקב בשמי ונפל מומן הכינה (שבת לד). רישע בגריעות. שם הרשעות על הכינה, שזי יולא ממנו כיום להשקות עשוי ומוי למתה, וסכרה קטנה הו'. ומדמיך לך ה' הממלכה והממנא ל"ף לה' כלומר על דרך המתמנא לכל לה' אפילו לגריעותא בלפא הוא על ס"ך (שם ב"ב אצא).

רב נסים גאון

נביאים האחרונים חגי וזכריה ומלאכי. נתחלקה רה"ק מירשאל. אי הוא אומר בשעת מיתותו שמעון וישמעאל לחברא ושאר עמא לבידאי ויעקן נטאן ערדין למית על עמא עיקרה דהא בר"י בתוס' סוטה ובפ' העור והדורס במסכת פסחים. הני בן עזאי רבן וזמא אלא תמנא שהיך קרקעל של ר' (יהושע) 'נישמעאל' מונח בראשי מלכים: (א) שלשה תלמידין הן בן עזאי רבן וזמא ואחר. הני בן עזאי רבן וזמא חשבונין וישבין קמא דמי' התלמידין כדנחנן בסם' קדושין ב'פ' האיש מקדש (דף טז) על מנת שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן עזאי בשמעון בן זומא ובפירקא קמא דמי' הריות (דף ב) אמרי' אלא תלמיד רואי לתורהא אלא מי' פחסידותהו) גאלי' צ"ל שכן עזאי היה פסידותון' יתירה על הכתבו דהאי אחי הוא אלישע בן אביה וגם הוא היה גדול בחכמה ומורו וביקי בתלמידים מרו כיון שארע לו אותו המאורע המפורד בחגיגה ב'פ' אין דורשין בעריות (דף י) וקצין בנטיעת נקרא אלישע אחז מפני שחור לאתרווי ובפרק אשתא נקנית (קדושין ד' טז) ובפרק שילוח הקן (תולין דף קמב) אמר אלמלא לא דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי חזא איכא דאמרי ב' האי גזנת חזא ואיכא דאמרי לישניה דגברא רבה חזא דהוה [גירין] ליה דבר אחר אמר מה שהפיק מרגליות ילוח עפר נפק חטא ולפיכך מן שורארה בחלומו דא"ר מן הפורעני: (ב) גרגרני' (והיכוסים) בפרק בכל

הרואה פרק תשיעי ברכות

נַתְקַלְלָה בְּכָל נִתְקַלְלָה שְׂכֵנֶיהָ. כְּלוּמַר חוּי לְרַשָּׁע חוּי לְשָׂכְנוֹ: קֵאֵם וּקְפֹדוּ. חַיִּית וְעוֹפוֹת רַעִים וּמוֹיָקִין אֶת הַשְּׂכָנִים. אֲכַל עֵי הַשָּׂדֶה וּמַטְעֵי כֶרֶם שֶׁנִּתְקַלְלוּ זֶה עָרִי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה הָיָה לְשָׂכְנֵיהֶ: אוֹלוּסִי. חֵיל גְּדוֹל שֶׁל שָׂשִׁים רַבּוֹא: חֲסֵם הַרְוִים. לְשִׁמְשָׁנִי. שֶׁהֵם חוֹרְשִׁים וּחוֹרְעִים וְאֵלֶּים מוֹלֵא מוֹקֵן: כֵּל אוֹמוֹם שׁוֹקְדוֹם וְכֹאֵס לְפִסְחֵי. עֵשִׂיר הָאֵם וְהַכֵּל בְּצִין אֲלָלוּ לְסִמּוּרָה: חֵסֵם יוֹנֵס. לְעוֹלָם הֵבֵא וִירָאֵה כִּכְזוֹד מִלֵּךְ הַמַּשִּׁיחַ: יִבְחִין. כִּמְהָ יִתֵּר כִּזּוֹד נוֹטְלִי שֶׂכֶר מִזֹּאת יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהִיא כִּזּוֹד הָאוֹמוֹת צְנוּרָה"ו: חֲזָנִי לְנִסְרָא. הַכֹּדֶן הַשְּׁלֵמִים הוֹלְכִים לִנְהַר לְשִׁאֻז מַיִם: כְּגַנִּי לַיִּיא. הַשְּׂזוּרִים לְהִיכֵן כְּלוּמַר לִמֵּה הוֹלְכִים וְאִף אֶתָּה שֶׁאֵתָה סוֹמֵא וְלֹא תִלְחָדוּ לְהִיכֵן תֵּלֵךְ: גּוֹנֵלָה. כֹּחַ וְרַחֲמֵי דִינָא. אוֹהֲנִים

^(א)אמר רבי ירמיה בן אלעזר נתקללה בבל נתקללו שכניה שכניה נתקללה בבל שכניה נתקללה בבל וישמתיא למורש קפור ואגמיי מים נתקללה שומרון נתברכו שכניה דכתיב וְשׁוֹמְרוֹן נִתְבָּרְכוּ שְׂכֵנֵיהָ דִּכְתִּיב וְשׁוֹמְרוֹן לְעֵי הַשָּׂדֶה לְמַטְעֵי כֶרֶם וּגו' ואמר רב המנונא ”הרואה אוכלוסין ישראל אומר ברוך חכם הרזים אוכלוסין עובדי כוכבים אומר בוישה אמכם וגו’ ”ת”ר ”הרואה אוכלוסין ישראל אומר ברוך חכם הרזים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה בן

נח.

משפטו: ”כחליניהו לעיניה. נקרו לעיניו: קולפא. מקל לרדות: הסורה אמרה אם באל להנך השכם להרגו. אם במחמתך [ימנא] וגו’ (שמות כב) לפי שצא על עסקי נפשות שידע הוא שאם (ימנא) מתנאלנו חומר לא תעמיד ענמך מלהליל ממונה וואו באל לדעת כן שיקום עליך ויהרגך אמרה מורה השכם אתה והרגהו”: **הממלכה** זו **מלחמת עמלק**. דכתיב זֶה כֶּסֶף כֹּהֵל מַלְכוּת כִּי יָד עַל כֶּסֶף יָהּ (שמות י) כלומר על ידי מלחמה ליי' בעמלק יתעלה כסא”: **המסנא**. מדכתיב לשון נשיאות משמע על נשיא ראש משך ותוצל: **לכל לראש**. לכל הקס להיות לראש הוא מתנשא כלומר שהוא גזר ומעמידו: **יש גרגיסא**. צור. הממונה על החופרין חפירות למלאותן מים כדי להשקות צהן עדומיהן: ציון

זומא ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית אמר ברוך חכם הרזים וברוך שברא כל אלו לשמשני הוא היה אומר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואח"כ אכל ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנין לפני וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש גזו ולבן ונפץ וטוה וארג ואחר כך מצא בגד ללבוש ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנים לפני כל ”אומות שוקדות ובאות לפתח ביתי ואני משכים ומוצא כל אלו לפני הוא אומר אורח טוב ”מהו אומר כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי כמה בשר הביא לפני כמה יין הביא לפני כמה גלוסקאות הביא לפני וכל מה שמרח לא טרח אלא בשבילי אבל אורח רע מהו אומר מה טורח טרח בעל הבית זה פת אחת אכלתי חתיכה אחת אכלתי כוס אחד שתיתי כל טורח שמרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו על אורח טוב מהו אומר ”זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים על אורח רע כתיב ”לכן יראוהו אנשים וגו’ ”והאיש בימי שאול זקן בא באנשים אמר ”רבא ואיתימא רב זביד ואיתימא רב אושעיא זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא אמר עולא נקימינן אין אוכלוסא בבבל תנא אין אוכלוסא פחותה מששים רבוא ”ת”ר ”הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו ”חכמי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מחכמתו ”א” לבריותיו ”הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו ”א” לבריותיו א"ר יוחנן ”הלעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל מלכי עובדי כוכבים שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עובדי כוכבים רב ששת סגי נהור הוה הוו קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא וקם אזל בהדיהו רב ששת אשכחיה ההוא צדוקי אמר ליה חצבי לנהרא כגני לייא אמר ליה תא חזי ידיענא טפי מינך חלף גונדא קמייתא כי קא אוושא אמר ליה ההוא צדוקי אתא מלכא אמר ליה רב ששת לא קאתי חלף גונדא תניינא כי קא אוושא אמר ליה ההוא צדוקי השתא קא אתי מלכא אמר ליה רב ששת לא קא אתי מלכא חלף תליתאי כי קא שתקא אמר ליה רב ששת ודאי השתא אתי מלכא אמר ליה ההוא צדוקי מנא לך הא אמר ליה דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא דכתיב ”צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה כי אתא מלכא פתח רב ששת וקא מברך ליה אמר ליה ההוא צדוקי למאן דלא חזית ליה קא מברכת ומאי הוי עליה דההוא צדוקי איכא דאמרי חברוהי כחליניהו לעיניה ואיכא דאמרי רב ששת” ”נתן ענינו בו ונעשה גל של עצמות ר' שילא ”ג'נגדיה לההוא גברא דבעל מצרית אזל אכל ביה קורצי בי מלכא אמר איכא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הרמנא דמלכא שדר עליה פריסתקא כי אתא אמרי ליה מה טעמא נגדתיא להאי אמר להו דבא על חמרתא אמרי ליה אית לך סהדי אמר להו אין אתא אליהו אדמי ליה כאניש ואסהיד אמרי ליה אי הכי בר קטלא הוא אמר להו אנן מיומא דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל אתון מאי דבעיתון עבידו ביה עד דמעייני ביה בדינא פתח ר' שילא ואמר ”לך ה' הגדולה והגבורה וגו' אמרי ליה מאי קאמרת אמר להו הכי קאמינא בריך רחמנא דיהיב מלכותא בארעא כעין מלכותא דרקיעא ויהב לכו שולטנא ורחמי דינא אמרו חביבא עליה יקרא דמלכותא כולי האי ייחי ליה קולפא אמרו ליה דון דינא כי הוה נפיק אמר ליה ההוא גברא עביד רחמנא ניסא לשקרי הכי אמר ליה רשע לאו חמרי איקרו דכתיב ”אשר בשר חמורים בשרם חזייה דקאזיל למימרא להו דקרניהו חמרי אמר האי רודף הוא ”התורהא אמרה אם בא להונך השכם להרגו מחייה בקולפא וקטליה אמר הוואיל ואתעביד לי ניסא בהאי קרא דרשינא ליה לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית וכן הוא אומר ”עושה גדולות עד אין חקר והגבורה זו יציאת מצרים שנאמר ”וירא ישראל וגו' והתפארת וגו' והתפארת זו חמה ולבנה שעמדו לו ליהושע שנאמר ”וידוד השמש וירח עמד וגו' והנצח זו מפלתה של רומי וכן הוא אומר ”ויוצ נצחם על בנדי וגו' וההוד זו מלחמת נחלי ארנון שנאמר ”על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' כי כל בשמים ובארץ זו מלחמת סיסרא שנאמר ”מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו' לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק וכן הוא אומר ”כי יד על כס יי' והמתנשא זו מלחמת גוג ומגוג וכן הוא אומר ”הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותובל לכל לראש אמר ”רב חנן בר רבא אמר ר' יוחנן אפילו ריש גרגיתא מן שמאי מנו ליה במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא לך ה' הגדולה זו קריעת ים סוף והגבורה זו מכת בכורות והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים דרבי המקדש: ”ת”ר

- ושמתיא למורש קפור ואגמיי מים ונטאטתיק במוטאטא השמוד נאם ?? ישיעיו יד כג יצאיתו:
- ושמתי שמורו ליע' השדך למשעי כרם והנרתי לגי אבניה וסדיה אגלה.
- מיכא א ובושה אפמכם מאר חפרה וילחמכם זהה אפרית גוים מדר ציה ונרצה:
- זכר כי תשגיא פעלו אשר שורר אנשים: איזי לו כי
- לכן יראוהו אנשים לא יקראו כל חקמי אבוי לו כי
- וידון בן איש אפרתי זהה מביית לזם יתדעה ושמו ישי ולו שמנה בניו והאיש בימי שאול זקן בא באנשים: שמואל א יז כי
- ויאמר צא ונעמדת בהר לפני ?? וזהה ?? בעיר ורחו גדולה וחקן מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ?? לא ברוח ?? ואחר הרוח רעש לא ברעש ?? ואחר האש קול לא באש ?? ואחר הימים א כט אי
- לך ?? הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ?? המלכה והמתנשא לכל לראש: דברי הימים א כט אי
- והנצחה על פלגשים אשר בשר חמורים בשרם חזייה ונרצה וסדיה וקמיה:
- עשה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר: איזי ט י
- ותרא ישראל את הדי' הגדלה אשר עשה יי' במצרים וירא דהם את ?? ושאמנו בתי ובמשא עבדה: שמות די לא
- וירם השמש וירח עמד

עד יקם גוי איביו הלא היא בחובק על ספר הקשר וְעֶמֶד הַשֶּׁמֶשׁ בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אֵין לְכוּא בְּיוֹם תְּמִיִם: הושע י ג פרה דרכתי לבדי ומעמיים אין איש אתי ואדרכם באפי ואַרְמָסִם בְּחֻמָּתִי וְזוּ נִצָּחִם עַל בְּגָדִי וְכָל מַלְבֻּשֵׁי אֲנָאֲלָתִי: ישעיהו סג י 14. על כן יאמר בספר מלחמות יי' את זהב בסופה ואת האגוזים ארנון: במדבר כא יד 15. מן שמים נלחמו הזוכבים מפסולותם לנחמו עם סיסרָא: שופטים ה כ 16. ויאמר כי יד על פס יד מלחמה לך בעמלק מדר דר: שמות יז טו 17. ואמרת בה אמר אדוני יודה הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל: יחזקאל לח ג ואתה בן אדם הקבא על גוג ואמרת בה אמר אדוני אליהם הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל: יחזקאל לט א

אלו מצאות שלו (דף מה) כאבני בית קוליס חייב להכריז ואלו הן אבני בית קוליס אחת מיכן ואחת מיכן ואחת באמצע: **התורה** האב במחמתך ימצא הנגב והכה וגו' והתם כסנהדרין בפרק בן סורר ומורה (דף עב) תנינן הבא במחמתך נידון משום סופו ואמרין בגמ' אמר רבא מ"ט דמחתרת חוקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אדילנא וקאי לאפאי מריה דבייתא ולא שביק לי קטילנא ליה ואמרה תורה בא להנך השכם להרגו:

עין משפט

גר מצוה

בה א מיי פ"י מהלכות נדרות הל' יא סנה עשין מ

טוש"ע אורח סי' כד סעיף ה:

בו ב מיי שם טוש"ע שם

סעיף ו:

ב ג מיי שם טוש"ע שם סעיף ז:

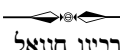
בה ד מיי שם טוש"ע שם סעיף ח:

כג ה טוש"ע שם סעיף ט:

ל ו מיי פ"י מהלכות אסורי

ניאה הלכה ב סנה לאוין קוב

טוש"ע ארעי סי' מ סעיף 6:

רבינו חננאל

ואמר ר' ירמיה בן אילעזר נתקללה בבל נתקללה שכניה שנאמר ושמתיא למורש קפור ואגמיי מים ונטאטתיא במוטאטא השמוד. נתקללה שומרון נתברכו שכניה שנאמר ושמתיא לעי השדה למטעי כרם לשכניה. רב ששת אשכחיה ההוא צדוקי אמר ליה חצבי לנהרא כגני לייא. פירוש, משלילו לו אותו המין לרב ששת שהיה מאור עינים, ויוצא עם היוצאין ללראות את המלך, הכדים הנקראים חצבי ההולכים אל הנהר לשאוב בהם מים, אבל בני הכים והם הנקראים כגני העשויים לישב הכלים בחוכן ליה, כלומר לא מקום הולכין לתיכין הולכין. פי' ליה לא. אזל אבל ביה קורצי בי מלכא. הלשוננו עליו שהמית אדם. פי' אבל, קרא עליו מלשונות דמחרתם קרא בגרין אל תחשוך, אכלי. והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו. פי' הכים והם הנקראים אם במחמתך ימצא הנגב והוכה ומת אין לו זכרון, ופי' רבא מ"ט דמחתרת, חוקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו. והא קטילנא אמר אי קאי באפאי קטילנא ליה למריה דבייתא.

תורה אור השלם

- ושמתיא למורש קפור ואגמיי מים ונטאטתיק במוטאטא השמוד נאם ?? ישיעיו יד כג יצאיתו:
- ושמתי שמורו ליע' השדך למשעי כרם והנרתי לגי אבניה וסדיה אגלה.
- מיכא א ובושה אפמכם מאר חפרה וילחמכם זהה אפרית גוים מדר ציה ונרצה:
- זכר כי תשגיא פעלו אשר שורר אנשים: איזי לו כי
- לכן יראוהו אנשים לא יקראו כל חקמי אבוי לו כי
- וידון בן איש אפרתי זהה מביית לזם יתדעה ושמו ישי ולו שמנה בניו והאיש בימי שאול זקן בא באנשים: שמואל א יז כי
- ויאמר צא ונעמדת בהר לפני ?? וזהה ?? בעיר ורחו גדולה וחקן מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ?? לא ברוח ?? ואחר הרוח רעש לא ברעש ?? ואחר האש קול לא באש ?? ואחר הימים א כט אי
- לך ?? הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ?? המלכה והמתנשא לכל לראש: דברי הימים א כט אי
- והנצחה על פלגשים אשר בשר חמורים בשרם חזייה ונרצה וסדיה וקמיה:
- עשה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר: איזי ט י
- ותרא ישראל את הדי' הגדלה אשר עשה יי' במצרים וירא דהם את ?? ושאמנו בתי ובמשא עבדה: שמות די לא
- וירם השמש וירח עמד

^[א] ש"ך לעמוד הקודם.

עין משפט
גזר מצוה

נח:

כרוך מליצ **גבול אלמנה**. כגון ציצוב צית שני: **אמאי**. קא מתנחת: **נפל ליה צנלא**. שנפל לו ונעשה תל: **דיו לעבד שיהא כרבו**. שהרי צית המקדש חרב שהוא ציתו של הקצ"ה: **כנלי אוזר**. וסתם כלי לאחר י"צ חדש משתבח מן הלצ דיאוש צעלים לאחר י"צ חדש. צפרק אלו מציאות (צ"מ ד' כח.) מי שמלא כלי או שום מציאה חייב להכריז שלש רגלים ואם נמצא אחר הסוכות לריך להמתין ולהכריז צפסח ובעזרתו וצחג דהיינו י"צ חדש ושזו אין לריך להכריז: **אשר חלק ושהחיינו**.

הרואה **חבירו** **אחר** **שלשים** **יום** **אומר** **שהחיינו**. אומר ר"י דוקא חבירו הסניצ עליזא אצל צענין אחר לא: **ויצ"ן** הוא דמקדע ומחוי נהורא ברקיע. לפי הענין משמע דצא רצ הונא למרץ דלא עבר כסלא ולא קאי אמתניתין לפרושי מאי זיקין דהא רב אשי דנתתיה קאי אשניא דלא עבר כסלא ודלא כפירוש רש"י: על

האנח **בשברון מתנים** וגו' ור' יוחנן אמר אף כל גופו של אדם שנאמר 'והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה (כי באה) ונמם כל לב וגו' א"ל היכי לא אתנח ביתא דהוו בה שיתין אפייתא ביממא ושיתין אפייתא בליליא ואפיין לכל מאן דצריך ולא שקל ידא מן כיסא דסבר דילמא אתי עני בר טובים ואדמטו ליה לכיסא קא מכסיף ותו הוו פתיחין ליה ארבע בבי לארבע רוחתא דעלמא וכל דהוה עייל כפין נפיק כי שבע והוו שדו ליה חמי ושערי בשני בצורת אבראי דכל מאן דכסיפא מילתא למשקל ביממא אתי ושקיל בליליא השתא נפל בתלא ולא אתנח אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו שנאמר בַּאֲזִנִּי ה' צְבֻאוֹת אִם לֹא בָתִּים רַבִּים לִשְׁמָה יִהְיוּ גְדוֹלִים וטובים מאין יושב ואמר ר' יוחנן עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לישובן שנאמר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לדוד הבוטחים ב"י כהר ציון מה הר ציון עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לישובו אף בתיהן של צדיקים עתיד הקב"ה להחזירן לישובן חזויה דלא מיישב דעתיה א"ל דיו לעבד שיהא כרבו ת"ר ה'רואה קברי ישראל אומר ברוך אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין ואסף אתכם בדין ועתיד להקימכם בדין מר בריה דרבינא מסיים בה משמיה דרב נחמן ויודע מספר כולכם והוא עתיד להחיותכם ולקיים אתכם ברוך מחיה המתים קברי עובדי כוכבים אומר 'בושה אמכם וגו' אמר ריב"ל ה'רואה את חבירו לאחר שלשים יום אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה לאחר י"ב חדש אומר ברוך מחיה המתים אמר רב אין המת משתבח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש שנאמר נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֹת מֶלֶךְ הֵייתִי כְּכֹלִי אוֹבֵד רַב פֶּפֶא ורב הונא בריה דרב יהושע הוו קאולי באורחא פגעו ביה רב חגינא בריה דרב איקא אמרו ליה בהדי דחוינך בריכינן עלך תרתי ברוך אשר חלק מחכמתו ליראיו ושהחיינו אמר להו אנא נמי כיון דחזתינכו חשבתינכו עלואי כשיתין רבוון בית ישראל וברכינא עלייכו תלתא הנך תרתי וברוך חכם הרוים אמרו ליה חכימת כולי האי י^איהבי ביה עינייהו ושכיב אמר ריב"ל הרואה את הבהקנים אומר ברוך משנה הבריות מיתבי ה'ראה י^באת הכושי ואת הגיחור ואת הלזוןקן ואת הקפח ואת הננס י^גואת הדרניקוס אומר ברוך משנה את הבריות ואת הקטע ואת הסומא ואת י^דפתווי הראש ואת החגר ואת המוכה שחין ואת הבהקנים אומר ברוך דיין אמת ל"ק הא ממעי אמו הא בתר דאיתיליד דיקא נמי דקתני דומיא דקטע שמע מינה ת"ר ה'רואה פיל קוף וקפוף אומר ברוך משנה את הבריות ה'ראה י^הבריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו: על הזיקין: י^ומאי זיקין אמר שמואל י^זכוכבא דשביט ואמר שמואל נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא י^חלבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו וגמירי דלא עבר כסלא ואי עבר כסלא חרב עלמא והא קא חזינן דעבר זויהו הוא דעבר ומתחזי כדעבר איהו רב הונא ברי' דרב יהושע אמר וילון הוא דמקדע י^טדמגלגל ומחזי נהורא דרקיעא רב אשי אמר כוכבא הוא דעקר דקדק גיסא דכסלא וחזי ליה חבריה מהך גיסא ומיבעית ומחזי כמאן דעבר שמואל רמי כתיב י^טעושה עש כסיל וכימה וכתוב י^יעושה כימה וכסיל הא כיצד אלמלא חמה של כסיל לא נתיקים עולם מפני צינה של כימה ואלמלא צינה של כימה לא נתיקים חמה של כסיל וגמירי אי לאו עוקצא דעקרבא דמנח בנהר דינור כל מאן דהוה טריקא ליה עקרבא לא הוה חיי והיינו דקאמר ליה רחמנא לאיוב י^יהתקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח מאי כימה אמר שמואל כמאה ככבי אמרי לה דמכנפי ואמרי לה דמברדן מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרי לה זנב מלה ואמרי לה רישא דעגלא ומסתברא כמאן דאמר זנב מלה דכתיב י^יועיש על בניה תנחם אלמא חסרה ומתחזיא כטרפא

הרואה פרק תשיעי ברכות

כעדים. לינטייליו"ש כעדשים: **כוש**. שחור הרצה: י^א**גיחור**. אדום הרצה רוי"ש צלע"ז: **לוזקן**. לבן יותר מדאי: **קפת**. צטן גדול. מתוך עוציו נראית קומתו מקופחת. לשון אחר קפת ארוך הרצה ופלגופו שמוט וצולט למכוער י^בהוי: **הדרניקוס**. רודא"ש. לשון אחר פיו עקוס: **פטווי ראש**. ששערו כנמטא כל שערו דצוק זה צוה פלטג"ד צלע"ז: **אומר ברוך משנה אם הכריתם**. דממעי אמן הוו: **קטע**. שנקטעו דידי. הכא הו' דקטע משמע ידיים הוא משום דקמני תרמי קטע וחגר אצל היכא דקמני קטע לחוד משמע דרגלים כדמתן (שבת פ"ו ד' סה:) הקטע יוצא דקצ שלו: **היכא דאיסרע ליה צפר דאסיליה**. לאחר שנולד נולדו צו: **אומר ברוך דיון האמת**. דומיא דקטע וקטע צמר דאיתיליד הוא: **קפוף**. עוף שקורין וולט"ר יש לו לסתות ולחיים כאלם: **כוכבא דשציט**. כוכב היורה כחך צרקע ממקום למקום וארוך כשצט שהוא יורה ונראה כמו שפותח רקיע: **וגמירי דלא עבר כסלא**. שאינו מעציר מול כסיל כשהוא שציט: **כסלא**. כסיל: **רב הונא אמר**.

מאי זיקין וילון הוא דמקדע ומתחזי רקיע דרך הקריעה כדומח: **כפיצ עושה עש כסיל וכימה**. דקדמיה ליה כסיל לכימה: **הא כיצד**. מלמד ששניהן שוין: **שאמלא חמה של כסיל וכו'**. כסיל שולט צימות החמה להכי אקדמיה קרל כימה שולט צימות הגשמים ולהכי אקדמיה קרא: **עקרב היינו כימה וממול טלה הוא: נהר דינור**. מתשת כמו של עקרב: **עוקצא דעקרבא**. זנב העקרב: **מענוטס כימה**. קשרים של כימה: **כמאה כנצי**. יש צין הכוכבים של כימה שהן כמה של כימה: **אמרי לה דמכנפי**. אומן שהן כמה של כימה ואמרי לה דמצדדן: **יוסא אמרי לה**. דקיימא צונצ טלה ואמרי לה דקיימא צריש עגלא: **רישא דעגלא**. ראשו של עגל והיינו מול שור והוא נמשך אחר מול טלה השור סמוך לזנב טלה שכן הסדר טלה שור תאומים: **ומסתברא כמאל דאמר זנב**. היינו כוכבים העשוין כזנב מדכתיב ועיש על צניה תנחם: **אלמא חסרה**. והאי זנב מחזי כטרפא דטריף: כטרפא

הרואה את הכושי ואת הגיחור ואת הלזוןקן ואת הכושי והגיחור והלזוןקן והכיפת והננס כו' פסולין באדם כשרון במאה ופרישנא בגמ' כושי ארכמא גיחור סומקא לזוןקן חיורא כהן גיבא [שם גתי גבורה] וכדאמר רב פפא אייכא שמוטא טריא ננס דידע הוא בלשון חכמים שהוא הקצור בקומה:

מסורת הש"ס

א) (מכות סב.), ב) (מ"ק:ט"ז), ג) (נביב דל.), ד) (תוספתא פ"ו ה"ו), ה) גמי הענין דרדניקוס פ"י גאון שהוא חס שיקומתו ארכוס יותר משאר בני אדם, ו) נפי מי שאין ראשו סגולגל אלא רחבה ערוך ערך חתן, ז) ער"ב כ. ע"ש, ח) (ע"י ערוך מה שפי' בשם רב האי גאון, ט) [מלת דמגלגל ליתא ברש"י ולא בתוס'] וכן ענ"י ליתא אכן בערוך ערך ויל גרס וילון הוא דמגלגל ומתחזי טורול דרקיע, י) נפי רש"י לעיל א: ד"ה גיחור, יא) ונעי' כדמות מה: קפת וכו' והיינו להחיל כלשון אחר ומו"ע על ספי' הדלשון וכן ממה מבי"א בס"י רכס והניח גז"ע אכן לגי' הערוך כדכמות סיפח כ"דף [תחא],

תורה אור השלם

- בית גאים יסח י וצבב גבול אלקנדה;
- אל נקמות י אל נקמות הופיע; תהלים עד א
- ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובקמירות תאמר לעצירתם;
- ותקח כי יאמר אלקיך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמם כל לב ורפא כל ידים ובהתה כל רוח וכל בפרים תלקנה מים הדגה באה ונתחתה נאם אדני אלהים; יחזקאל כא יב
- באזני י צבאות אם לא בתים רבים לשמה יקויו גדלים וטובים מאין זשבו; ישעיה ה ט
- שיר המעלות הבטחים כי בדר ציון לא ימוט לעולם ישוב;
- בושה אמכם קמא תצריך וילךתכם הנה אחרית גוים מדבר ציה ימיהו ג יב
- נשכחתי כמות מלב יהיתי ככלי אבר;
- עשה עש כסיל וכימה איוב ט ט
- עשה כימה ובסיל ודחף לבקר צלמות ויום לילה תחשיר הקורא למי הם וישפכם על פני הארץ יי שמו; עמוס ה ח
- התקשר מעדנות ביקה או משבות כסיל איוב לח לא
- התציא מקדוה בפתו ועיש על בניה תנחם; איוב לח לב

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף ושמוח בראיתו.

מוסף רש"י

מתנים. כאלמע הנוף (מכותות סב.).

רב ניסים גאון

הרואה את הכושי ואת הגיחור ואת הלזוןקן וכו'. שינוי במס' בכורות בפ' מומין אל ודף (חו) הכושי והגיחור והלזוןקן והכיפת והננס כו' פסולין באדם כשרון במאה ופרישנא בגמ' כושי ארכמא גיחור סומקא לזוןקן חיורא כהן גיבא [שם גתי גבורה] וכדאמר רב פפא אייכא שמוטא טריא ננס דידע הוא בלשון חכמים שהוא הקצור בקומה: